

BCN PRODUC- CIÓ '16

Projecte de comissariat
Del 02.03 al 30.04.17

LA DISSIDÈNCIA NOSTÀLGICA

Amb

Francesco Arena, The Atlas Group / Walid Raad, Lúa Coderch,
Roger Gaus, Marine Hugonnier, Odó Hurtado, Ange Leccia, Richard
McGuire, Deimantas Narkevičius, Aimar Pérez Galí, Suzanne Perrottet,
Julien Prévieux, Anri Sala, Adrian Schindler i Danh Võ

A cura de

Joana Hurtado Matheu

En una societat obsessionada per la memòria –i per l'arxiu, el monument o el testimoni–, la nostàlgia ha esdevingut un fenomen públic, un símptoma, fins i tot, de la cultura contemporània.

Tanmateix, hi ha molts tipus de nostàlgia. La més omnipresent avui en dia és una nostàlgia regressiva i comercial, adoptada per les polítiques conservadores per establir símbols en honor a un passat que es vol heroic i immutable, o convertida per la indústria cultural en un objecte de consum sense consciència històrica. Però hi ha una altra nostàlgia, una nostàlgia que va en contra, que és disruptiva perquè no commemora ni banalitza el passat, una nostàlgia que aprofita la perspectiva per reflexionar sobre la història i, a través d'aquest decalatge físic i temporal, reconeix la interdependència entre allò individual i allò col·lectiu, i pot recuperar així el vincle entre la memòria i la utopia.

En aquesta línia, l'escriptora i teòrica russa Svetlana Boym distingeix una nostàlgia restaurativa, que és un pretext per recuperar els valors i

l'estabilitat perduts, i una nostàlgia reflexiva, que es planteja com un repte per reconsiderar el pas del temps. Totes dues comparteixen la imatge de la magdalena de Marcel Proust i la seva càrrega afectiva, però expliquen històries diferents. L'una enamorada d'un mite, vol reconstruir-lo per recobrar la identitat nacional; per a l'altra, en canvi, la importància del record rau en el viatge i les seves derives, reals o imaginades, no pas el retorn a casa, i per això manté el futur com a promesa, tan viu i imprevisible com el passat.

Avui, contra la nostàlgia absolutista o mercantilitzada, contra el *revival* nacional i el *souvenir* neutral, s'obre pas una nostàlgia dissident, que explora les ambivalències d'experimentar diferents temps i espais alhora. Aquesta nostàlgia que trobem en la literatura i el cinema moderns, de William Faulkner a Samuel Beckett, de Jean-Luc Godard a Chris Marker, és també motiu de creació en l'art contemporani.

La dissidència nostàlgica proposa un recorregut per l'obra d'artistes que treballen amb el passat com un espai de resistència i possibilitat creativa. D'una banda, reivindiquen una distància crítica per fer visible el pes del poder polític en la interpretació de la història, i de l'altra, reconeixen el poder afectiu com un saber personal i col·lectiu, que pot ser viscut, transmès o somiat.

Per començar, això qüestiona i amplia el concepte que tenim de nostàlgia. El diccionari la defineix com l'enyorança d'un lloc, sigui la llar o el país natal, i per extensió se l'associa amb el desplaçament i amb la pèrdua. Però també podem enyorar allò que no hem viscut o que ni tan sols ha existit. La nostàlgia té menys a veure, doncs, amb l'espai que amb el temps, perquè el que s'anhela no és tornar a un lloc concret, sinó a un moment vagament localitzable, que va des de la infantesa i la joventut fins a les il·lusions perdudes. Mirant enrere, desitgem el que va ser –o més ben dit, el que hem imaginat que va ser– i el que podria haver estat. Com la persona exiliada, la nostàlgica viu entre el record i els somnis, entre la reminiscència i la prospecció. Així doncs, la nostàlgia no és tant una qüestió del passat com del present, del que tenim, el que volem i el que podem.

Lluny de l'aflicció melancòlica amb què se l'acostuma a comparar, i que és més pròpia de la nostàlgia immobilista, aquesta nostàlgia no és una reclusió introspectiva o paralitzant, sinó una resposta activa i compromesa. Parteix d'un sentiment personal, però té un impacte social, perquè allò que s'enyora és allò que s'anhela, i la distància per aconseguir-ho ens implica. Recórrer, avui, als relats i les fantasies d'ahir pensant en un demà ens descobreix un passat ple de possibilitats, alhora que amplia i enforteix l'espai que compartim. Per això cal discernir bé els usos –i abusos– d'aquests records. Nosaltres decidim quin ús fem del passat, si el volem monolític, unívoc i museïtzat, o al contrari, plural, crític i obert al futur.

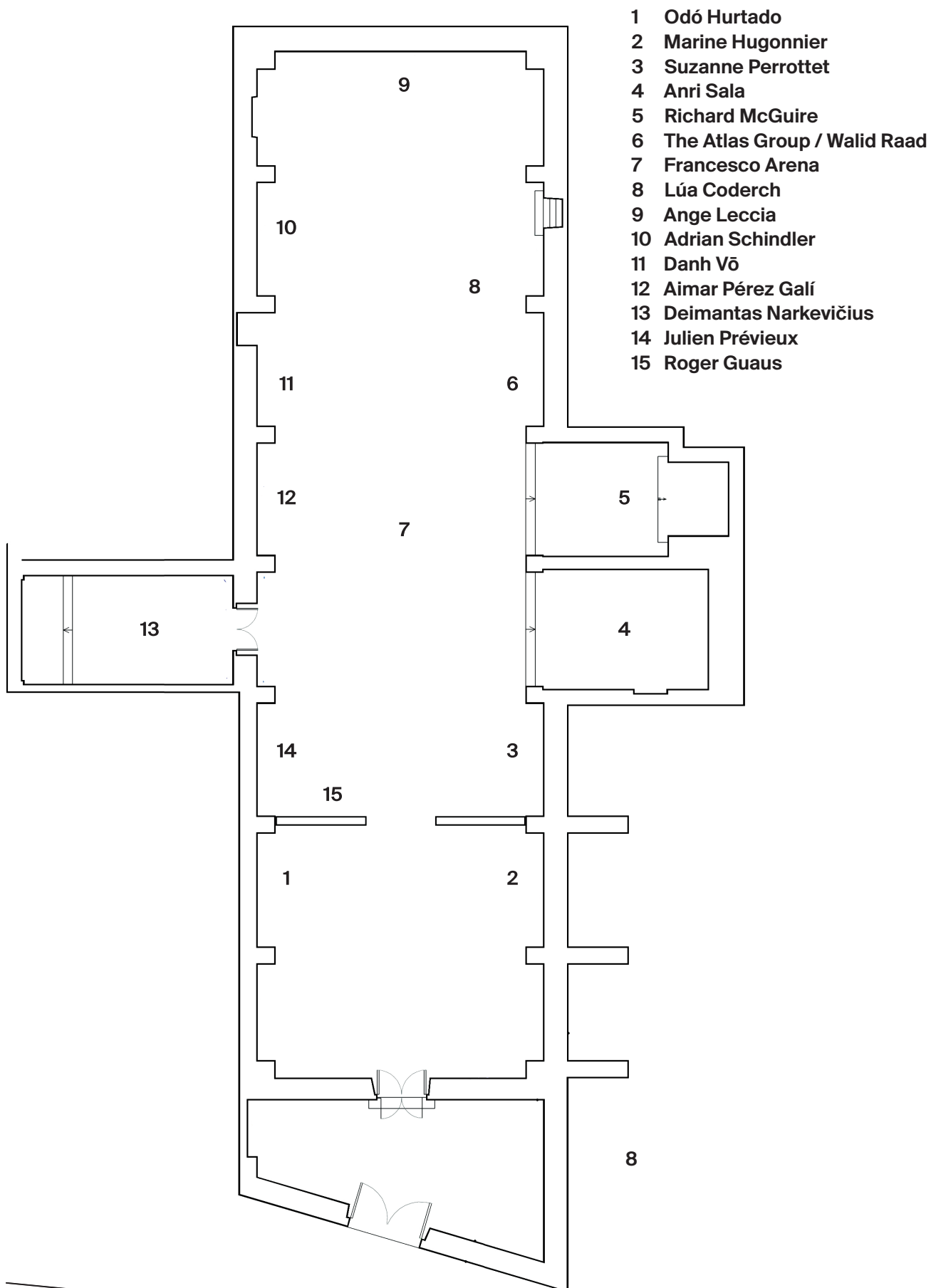
Amb aquesta mirada interior i exterior, d'estranyesa i afecte, els artistes d'aquesta exposició posen els records de la seva pròpia vida –quotidiana, heretada o inventada– en relació amb un cos col·lectiu, amb la seva memòria i amb les seves il·lusions –socials, no nacionals o identitàries. Sense l'exactitud i la veracitat que s'exigeix a l'historiador

o al testimoni, contempen de la mateixa manera els fets històrics, les oportunitats perdudes, les esperances obsoletes o tot allò que ha estat descartat i sotmès per la crònica oficial. En nom propi o en un acte d'apropiació, formulen, així, diferents maneres de fer memòria, entenent la rememoració com una reescriptura que inclou el dubte, la ironia, l'oblit o el desig inassolible i les seves distorsions. A través de cartes, imatges, cançons, gestos o silencis, proposen un espai d'aprenentatge i acció des del qual indaguen una temporalitat alternativa, plena de plecs, fissures, marges i contradiccions entre passat, present i futur que ens confon i reclama la nostra atenció.

Aquesta aproximació a la dissidència nostàlgica se situa en un context més ampli, complex i conflictiu: el de la lectura de la història i la representació de la memòria. És un tema d'actualitat fora de l'exposició, ja que últimament, en un intent de detectar faltes i reconstruir anhels, hem vist com el passat torna –ja sigui el 1714 o la Constitució espanyola– a l'hora de pensar futurs alternatius. Però en nom de qui, com i per què mirem enrere?

Joana Hurtado Matheu és escriptora, comissària i investigadora independent, especialitzada en les relacions entre pràctiques artístiques, fotografia i cinema, alhora que coordina el programa d'Arts Visuals de Can Felipa de l'Ajuntament de Barcelona. Ha comissariat projectes expositius i cinematogràfics com Heretgies (LOOP, 2016-2017), Catedrals a la Capella (Capella de Sant Roc, Valls, 2011-2013), Pop Up. Veure és afegir (CaixaForum, 2011), Efecte cinema (Can Felipa, 2009) o Cinergies (CCCB, 2008-2009).

Professora invitada per diverses universitats i actual vicepresidenta de l'Associació Catalana de Crítics d'Art, ha col·laborat al suplement "Cultura/s" de La Vanguardia durant més de deu anys, en diverses revistes d'art i cinema, catàlegs i llibres col·lectius.

LA DISSIDÈNCIA NOSTÀLGICA

Activitats relacionades

Activitats dels artistes de l'exposició

Superficie con linea, de Francesco Arena

Cada dia, en horari d'obertura de la sala
Inscripcions individuals o per grups de dues
o tres persones al punt d'informació de la sala
i a: lacapella@bcn.cat

Un viatge d'anada i tornada, de Lúa Coderch

1 d'abril, 12 h. Moll de les Drassanes, s/n
Places limitades. Inscripcions a: lacapella@bcn.cat
Aquesta activitat es pot veure afectada
per causes meteorològiques

The Touching Community / Greenberg_1992, d'Àimar Pérez Galí

25 de març, 12 h. Boyberry
Places limitades. Inscripcions a: lacapella@bcn.cat
En col·laboració amb Boyberry

Der Rüstungsfluss / El riu armadura, d'Adrian Schindler

29 d'abril, 18 h. La Capella
Places limitades. Inscripcions a: lacapella@bcn.cat
En col·laboració amb el Goethe Institut

Cicle de Cinema

Filmoteca de Catalunya

Jean-Marie Straub i Danièle Huillet,

En rachâchant. 7 min, 1982.

Eric Baudelaire, *The Anabasis of May and*

Fusako Shigenobu, Masao Adachi and 27 Years

Without Images. 66 min, 2011.

4 d'abril, 21 h.

Deimantas Narkevičius, *The Role of a Lifetime*.
16 min, 2003.

Patricio Guzmán, *Nostalgia de la luz*. 90', 2010
5 d'abril, 21 h.

Sandra Ruesga, *Haciendo memoria*.

Entre el dictador y yo. 10 min, 2005.

Michael Haneke, *Caché*. 118 min, 2006.
6 d'abril, 21 h.

Zumzeig Cinema

30 de març i 13, 20 i 27 d'abril.

Programa en preparació. Consulteu la cartellera.

Visites comentades

Visites comentades a càrrec de la comissària
Joana Hurtado Matheu.

Dies 14 de març i 25 d'abril, a les 18 h.

Visites per la dissidència nostàlgica de
l'exposició i de La Capella a càrrec de Núria
Miret i Judith López (Iliadas Team).

Cada dissabte a les 18 h.

Amb la col·laboració de:

Centro de Arte Dos de Mayo, Galerie Chantal Crousel,
Galeria Fortes D'Aloia & Gabriel, Galeria Nogueras
Blanchard, Galerie Martel

Agraïments:

Elisabet Albareda, Latitudes, Juan Diego Valera, Èlia Llach,
Eva Sòria, Alex Nogueras, Oriol Fontdevila, Aleix Plademunt,
Eulàlia Rovira, Gemma Alberich, Manuel Segade. I també a la
meva família –la que conec, la que imagino i la que somio–.